

ความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่น ในกระบวนการยุติธรรม ศึกษากรณีปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นศาล

ยธก. 15 กลุ่มปารีชาติ¹

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันบริบทสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคม ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็น เครื่องมือในการทำธุรกรรมต่าง ๆ กันอย่างเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ภาครัฐเริ่มเกิดความตระหนักและรับรู้ ว่า เทคโนโลยี คือ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนและยกระดับกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภาครัฐจึงได้นำเอาเทคโนโลยีมาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม เพื่อการสร้างนวัตกรรม ใหม่ ๆ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจระดับประเทศ และมุ่งใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการ บริการของหน่วยงานภาครัฐแทนกระบวนการทำงานเดิมที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนเข้าถึงยาก มาสู่ยุคดิจิทัลที่ การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ จะต้องเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ให้มีความกะทัดรัด รวดเร็ว และถูกต้อง ก่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐที่ผ่านมา ยังประสบกับปัญหาการนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างไม่เต็มศักยภาพ เท่าที่ควร แม้ว่าความตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการบริหาร ราชการแผ่นดิน โดยให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการ จัดทำบริการสาธารณะ และให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกันเพื่อให้ เป็นระบบข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่วางยุทธศาสตร์พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ กำหนดให้ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ จนต่อมารัฐบาลได้เสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.2562 ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 และประกาศเป็น กฎหมายเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดกลไกในการดำเนินการที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ให้มีการจัดทำแผนรัฐบาลดิจิทัล 2) ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัล 3) ให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล และ 4) ให้หน่วยงานของรัฐแลกเปลี่ยนและ

¹ ผู้เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 15 กลุ่มปารีชาติ ปรากฏรายนามตามภาคผนวก ก.

เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน และมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง สนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูลดิจิทัลให้เกิดการบริการสาธารณะแบบเบ็ดเสร็จ

การปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราวในชั้นศาล มีหลักการที่สำคัญ คือ การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เท่าที่จำเป็น และการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับความคุ้มครองสิทธิของตนและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมา การปล่อยชั่วคราว หากศาลพิจารณาแล้วว่าผู้ต้องหาไม่ได้มีพฤติการณ์ต้องห้ามปล่อยชั่วคราว² ศาลจะใช้ระบบ “หลักประกัน” กล่าวคือ มีการเรียกประกันโดยกำหนดจำนวนเงินตามฐานความผิด และมีการนำเครื่องมือควบคุมแบบกำไลอิเล็กทรอนิกส์ (EM) และการใช้แบบประเมินความเสี่ยง มาใช้แทนหรือควบคู่กับการใช้หลักประกันเป็นเงิน ซึ่งสามารถช่วยให้การปล่อยชั่วคราวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ ยังมีข้อจำกัดหรือข้อขัดข้องในการใช้งาน กล่าวคือ กรณี กำไลอิเล็กทรอนิกส์มีผู้ต้องหาบางรายเห็นว่า ปัจจุบันกำไลอิเล็กทรอนิกส์ ที่กรมคุมประพฤติหรือศาลนำมาใช้ ยังมีขนาดใหญ่เกินไป ซึ่งไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพ ทำให้เป็นที่สังเกตและเกิดความอับอาย ประกอบกับโดยที่การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ ในการติดตามผู้กระทำความผิดในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ กรมคุมประพฤติได้กำหนดให้มีการใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์กับผู้กระทำความผิดที่กรมคุมประพฤติกำหนด ซึ่งมีจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ถูกคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 2) ผู้ต้องราชทัณฑ์ นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และ 3) ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

จากข้อมูลข้างต้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กระทรวงยุติธรรมจะนำอุปกรณ์กำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 137,062 คน แยกเป็น กลุ่มนักโทษเด็ดขาดที่เข้าเกณฑ์การพักโทษในกรณีปกติ รวม 21,117 ราย แบ่งเป็นคดีทั่วไปจำนวน 3,333 ราย คดียาเสพติดจำนวน 17,784 ราย กลุ่มนักโทษเด็ดขาดที่เข้าเกณฑ์การพักโทษในกรณีมีเหตุพิเศษ รวม 72,298 ราย แบ่งเป็นคดีทั่วไปจำนวน 12,532 ราย คดียาเสพติดจำนวน 59,766 ราย กลุ่มผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์คดียาเสพติด รวม 13,647 ราย และกลุ่มผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติด ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ที่ยังไม่สามารถเข้ารับการบำบัดในศูนย์วิวัฒน์พลเมืองได้ จำนวนรวม 30,000 คน แต่ปรากฏว่า กรมคุมประพฤติและสำนักงานศาลยุติธรรมมีกำไลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่เพียงพอต่อการใช้งานตามเป้าหมายดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้เห็นชอบโครงการนำกำไลอิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) มาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก อีกจำนวน 30,000 เครื่อง วงเงิน 877.26 ล้านบาท แต่ใช้เวลาดำเนินการถึง 30 เดือน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565 ซึ่ง

² ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ (5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป้าหมายที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดไว้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ไม่อาจดำเนินการได้โดยแน่แท้ ส่วนการนำแบบประเมินความเสี่ยงมาใช้งาน นั้น ถึงแม้ระบบประเมินความเสี่ยงจะได้มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานบางส่วน รวมทั้งได้มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ทราบประวัติการกระทำความผิดแล้ว แต่การนำมาใช้ปฏิบัตินั้นยังไม่เต็มระบบโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ มีการนำมาใช้ในการเก็บและประมวลผลบางขั้นตอนเท่านั้น ซึ่งพรพรรณ เวชไชโย เห็นว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เต็มระบบจะช่วยแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาการให้บริการของศาลแก่ประชาชนในอดีต³ ได้แก่ 1) ปัญหาความล่าช้า (Delay) เกิดจากปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณามีปริมาณมาก ซึ่งไม่สัมพันธ์กับปริมาณเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อย นอกจากนี้ ความซับซ้อนของขั้นตอนในการติดต่องานศาล เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน 2) ปัญหาการเข้าถึง (Access) ที่เน้นย้ำไปถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคู่ความหรือประชาชน ซึ่งการเข้าถึงนั้นยากลำบากหรือแทบเป็นไปไม่ได้เลย (Lack of Access) ระบบสารสนเทศที่ดีต้องทำให้การเข้าถึงเป็นไปโดยง่าย นอกจากนี้ ยังรวมถึงความยากลำบากในการเดินทางไปศาล และ 3) ปัญหาความซื่อสัตย์/การคอร์รัปชัน (Integrity/Corruption) ปัญหาคอร์รัปชันเป็นมรดกตกทอดสืบต่อมาในแต่ละศาล สาเหตุสำคัญเกิดจากผู้พิพากษามีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว การใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ รวมถึงสาเหตุที่เกิดจากองค์กรมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่มีจุดอ่อน ทำให้เกิดช่องทางการทุจริต ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานขาดการมีส่วนร่วมและมีระบบอุปถัมภ์ ดังนั้น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้จะช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และทำให้เกิดความโปร่งใส

สำหรับการปล่อยชั่วคราว คือ การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาลตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็น โดยการร้องขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว สามารถแยกออกได้ดังนี้

- 1) การร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาระหว่างฝากขัง เมื่อผู้ต้องหาถูกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำตัวผู้ต้องหามาขออนุญาตศาลฝากขัง ซึ่งโดยกฎหมายกำหนดให้ควบคุมผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง เมื่อระยะเวลาการควบคุมจะหมด พนักงานสอบสวนหรืออัยการยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น จึงต้องนำตัวผู้ต้องหามายื่นขอฝากขังต่อศาล ผู้ต้องหาที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล
- 2) การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล และ
- 3) การร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาให้จำคุกหรือกักขังจำเลย จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวทั้งก่อนที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือจะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวพร้อมกับการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือยื่นหลังจากการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว ซึ่งจากสภาพของเรื่องเห็นได้ว่า การปล่อยชั่วคราวเป็นเรื่องสำคัญที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอาไว้ให้สามารถกระทำได้เท่าที่จำเป็น และ

³ พรพรรณ เวชไชโย, “การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี: กรณีศึกษาศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษ, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2562

จำเป็นต้องมีการพิจารณาที่รวดเร็ว แต่โดยที่ในปัจจุบัน เรื่องการขอลอยตัวชั่วคราวยังไม่มีให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เท่าที่ควร กลุ่มจึงเห็นว่า ควรได้มีการพัฒนาเรื่องดังกล่าวเพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการพิจารณาที่สะดวกรวดเร็วขึ้นโดยเพิ่มช่องทางดิจิทัล และลดการใช้ทรัพยากรกระดาษ เช่น คำร้อง แล้ว การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้โดยจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย และศาลมีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่ครบถ้วนรอบด้านมากยิ่งขึ้น ทั้งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาฐานข้อมูลหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้เข้าถึง ถูกต้องทันสมัย และใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประธานศาลฎีกาคนปัจจุบัน (นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์) ตามข้อ 1 ยกระดับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย โดยคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและความสงบสุขของสังคม และแผนยุติธรรม⁴

จากความสำคัญของปัญหาของการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานและให้บริการภาครัฐตามที่นำเสนอความไปข้างต้น อย่างไรก็ดี แม้ว่าหน่วยของรัฐตามรัฐธรรมนูญจะรวมถึงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และการบริการของภาครัฐก็รวมความถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดแก่ประชาชน แต่ปัจจุบันยังคงมีปัญหาหลายประการที่ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารและให้บริการภาครัฐ เฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมไทย ยังไม่สามารถทำได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนกับปัญหาของการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นการพิจารณาของศาล ส่งผลให้ทางกลุ่มผู้ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาและจะได้วิเคราะห์และศึกษาถึงประเด็นความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในกรณีศึกษา: การปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราวในชั้นพิจารณาของศาล เพื่อศึกษาถึงสาเหตุ ผลกระทบ ตลอดจน ข้อเสนอแนะถึงความเป็นไปได้ในการนำระบบเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดผลต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative method) ด้วยการสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ (official record) และการประชุมกลุ่มปฏิบัติการจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมและผู้เชี่ยวชาญทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามกรอบการถอดบทเรียน (lesson learned) และหลักคิดการจัดการที่มุ่งที่ตัวปัญหาเป็นสำคัญ (Problem Oriented Approach) เพื่อสืบค้นและวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ผลกระทบ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา และดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการนำระบบเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารและให้บริการภาครัฐ เพื่อตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ต่อไป

⁴ไสลเกษ วัฒนพันธุ์ ประธานศาลฎีกาคนที่ 45 แถลงนโยบาย ชูศาลหนุนสิ่งแวดล้อมจะก่อสร้างต้องทำ TOR สิ่งแวดล้อม-ปลูกป่า ล้างปมวิกฤติบ้านพักตุลาการ ส่วนประกันตัววางมาตรฐานมั่นใจกันหลบหนี-ใช้แบบประเมินความเสี่ยงลดภาระหลักทรัพย์ ที่มา ข่าวประชาชาติธุรกิจ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2562
<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/853641>

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

การศึกษาเกี่ยวประเด็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม กรณีการปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราวในชั้นศาล ในการถอดบทเรียนของกลุ่มผู้ศึกษาครั้งนี้ ปรากฏหลักการ แนวคิด ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กล่าวคือ

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ปรากฏแนวทางการปฏิรูปด้านกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

มาตรา 68 บัญญัติไว้ว่า “กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” และ

มาตรา 258 บัญญัติไว้ว่า “ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

(1) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ ชัดเจน เพื่อให้ ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมาย อย่างเคร่งครัดเพื่อลด ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม ...

... (3) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้ มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว”

2. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ปรากฏความที่เกี่ยวข้องในยุทธศาสตร์ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ความว่า 1) ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการ ให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ 2) พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติ ราชการให้ทันสมัย และ 3) กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น

3. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 สามารถสรุปความถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้กล่าวคือ

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ที่มีต่อมิติการทำงานของหน่วยงาน ภาครัฐ จึงได้ให้ความสำคัญ กับการพัฒนาระบบราชการให้ขับเคลื่อนด้วยการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับ ภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ผ่านกลไกด้านกฎหมาย และแผนระดับชาติ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบ ดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐและการจัดทำบริการสาธารณะเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการให้บริการและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้

หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการบริหารงานและการจัดทำบริการสาธารณะในรูปแบบและช่องทางดิจิทัล โดยมีการบริหารจัดการและการบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้องกันและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล โดยมุ่งหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพและ อำนวยความสะดวกในการให้บริการและการเข้าถึงของประชาชน และในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อ สาธารณะและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

4. พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 สามารถสรุปความได้ว่า

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติได้กำหนดขึ้น เพื่อให้งานด้านกระบวนการยุติธรรมที่มีความจำเป็นต่อการสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดในสังคม ทั้งในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เกิดการพัฒนา แต่เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มีหลายหน่วยงานและมีอำนาจหน้าที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด รัฐจึงต้องการให้มีการพัฒนาการบริหารงานด้านกระบวนการยุติธรรมให้แต่ละหน่วยงานมาทำงานในลักษณะบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลกัน ยังผลให้เกิดความสะดวกรวดเร็วเป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยหนึ่งในภารกิจของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายดังกล่าว มีอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- (1) สำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เสนอแนะและพัฒนาระบบงานยุติธรรมตลอดจนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมของประเทศ เพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- (2) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำ แผน นโยบาย และแนวทางการบริหารงานยุติธรรมของประเทศ ตลอดจนรายงานต่าง ๆ ตามมติของคณะกรรมการ หรือเสนอข้อมูลและความคิดเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา
- (3) ประสานการดำเนินการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมแก่สาธารณชน
- (4) ฝึกอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (5) ร่วมมือและประสานงานทางวิชาการหรือด้านอื่นกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมทั้งภายในและต่างประเทศ
- (6) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงาน หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

โดยประเด็นที่สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ปรากฏความตามข้อ (3) คือ ต้องประสานการดำเนินการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมแก่สาธารณชน

5. ร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2562-2565) สามารถสรุปความในส่วนที่เกี่ยวข้องตามส่วนที่ 4 ได้ว่า

ร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2562-2565) ส่วนที่ 4 ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “การบริหารงานยุติธรรมมีธรรมาภิบาลและทันสมัย สร้างสังคมไทยเคารพกฎหมาย มีความปลอดภัยและสงบสุข” มีตัวชี้วัดภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำไว้ดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 1 ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมเพิ่มขึ้น โดยการประเมินความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นความไว้วางใจ ความถูกต้อง เที่ยงตรง และความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม และตัวชี้วัดที่ 3 ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ทั่วถึงและเท่าเทียม เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจสิทธิพื้นฐาน การมีส่วนร่วมด้านกระบวนการยุติธรรม และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประชาชน โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำ คือ **ยุทธศาสตร์ที่ 1: การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมด้านกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม** โดยการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งให้กับประชาชน และชุมชนเพื่อให้สามารถป้องกันหรือจัดการปัญหาด้วยตนเองได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการขาดทักษะ การมีส่วนร่วมในการป้องกันเพื่อมิให้ตนเองตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้น ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการป้องกันอาชญากรรมที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย ในรูปแบบที่เหมาะสมแก่ประชาชนทุกกลุ่ม ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกค่านิยมด้านความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมให้แก่ประชาชน ชุมชน และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มีความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน **ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนากฎหมายและระบบบริหารงานยุติธรรม** เพื่อให้การบริหารงานยุติธรรมมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียม และเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายในการบริหารงานยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสมากขึ้น ประชาชนมีความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม และพัฒนากลไกความช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพประชาชนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ **ยุทธศาสตร์ที่ 5: การขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมด้วยดิจิทัล** ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรภาครัฐจะต้องยกระดับประสิทธิภาพการทำงานเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ที่มีการทำงานแบบอัจฉริยะ ให้บริการโดยอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลและดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลมาสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ประหยัดและคุ้มค่า และการยกระดับงานบริการภาครัฐให้ตรงกับความต้องการของประชาชน

6. ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center: DXC) สรุปได้ว่า

ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรมจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อทางด้านต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมซึ่ง DXC จะทำให้ค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีต่าง ๆ สามารถทำได้

อย่างสะดวก รวดเร็ว และครบถ้วน สามารถใช้ตรวจสอบประวัติผู้เกี่ยวข้อง/หลักฐานคดีรวมทั้งติดตามสถานะของคดีได้อย่างรวดเร็ว สามารถใช้งาน DXC ร่วมกับระบบเดิมได้ และสามารถใช้งาน DXC ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ในการใช้งานผ่าน ระบบ Internet ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรม ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ได้มีการขับเคลื่อนศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากหลักการ แนวคิด ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามที่ปรากฏความตามสังเขปข้างต้น ทางกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและสอดคล้องกับความต่อนำเสนอไปข้างต้น อีกทั้ง การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการการสร้างความยุติธรรมให้แก่ประชาชนในวงกว้าง ในการนี้ ประเด็นการศึกษาวิเคราะห์หลักของทางกลุ่มผู้ศึกษา คือ **แนวทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว** โดยทำในลักษณะของ Pilot project เพื่อให้เป็นต้นแบบแนวคิดในการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการยุติธรรมในส่วนอื่น ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้ทั้งระบบ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์และช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นผล

ผลการศึกษา (Results)

ภายหลังที่ทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์การถอดบทเรียนตามแนวทางการจัดการที่มุ่งให้ความสำคัญที่ตัวปัญหา (Problem Oriented Approach) ที่เป็นการวิเคราะห์เพื่อมุ่งทราบถึงสาเหตุ (Causes) ที่แท้จริงของสภาพปัญหาตลอดจนผลกระทบ (Consequences) อันจะนำไปสู่การพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขและจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืนนั้น ทางกลุ่มผู้ศึกษาสามารถนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้

ปัจจุบันศาลยุติธรรมมีแนวทางการบริหารงานศาลมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการปล่อยชั่วคราวในศาลให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีการออกคำแนะนำของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการขยายโอกาสในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2562 ที่ให้โอกาสจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องเสนอหลักประกันหรือหลักประกันมาพร้อมกับคำร้อง ให้มากขึ้น นอกจากนี้ศาลอาจใช้วิธีประเมินความเสี่ยงประกอบการพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงบัญชีมาตรฐานหลักประกันเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันพบว่ายังคงมีสภาพปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคในกระบวนการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นศาล กล่าวคือ

1. สาเหตุของปัญหา (Causes)

(1) ความล่าช้า (Delay) อันเนื่องมาจากปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณามีปริมาณมาก ซึ่งไม่สัมพันธ์กับปริมาณเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อย นอกจากนี้ ความซับซ้อนของขั้นตอนในการติดต่องานศาล เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน และ

(2) ช่องทางการเผยแพร่ความรู้หรือช่องทางการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ (Access) โดยการเข้าถึงข้อมูลสิทธิของประชาชนในการปล่อยชั่วคราวทำได้ยากช่องทางในการให้ความรู้สิทธิของประชาชนในการปล่อยชั่วคราวยังไม่เพียงพอ การให้ความรู้ สื่อที่ให้ความรู้สิทธิของประชาชนในการปล่อยชั่วคราวไม่น่าสนใจ นอกจากนี้ ยังรวมถึงความยากลำบากในการเดินทางไปศาล ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุจากการสื่อสารที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอทั้งช่องทางการเข้าถึง และเนื้อหาของสารในการส่งต่อไปยังประชาชนหรือกลุ่มผู้รับสาร

(3) การประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวของศาลในปัจจุบันยังไม่ได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพียงพอ อันเนื่องจากการที่ศาลยุติธรรมได้นำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ประกอบการพิจารณาในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการพิจารณาโดยอิงหลักวิชาการมิใช่การใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม ทำให้ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการปล่อยชั่วคราวมากขึ้น แต่หากสามารถพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบของระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น จัดนาระบบในการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ประมวลผลได้เร็วขึ้น ลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน รวมทั้งควรมีการเก็บข้อมูลสถิติของการปล่อยชั่วคราว การหลบหนี การกระทำผิดซ้ำอย่างเนื่องในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของเครื่องมือและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

(4) การเชื่อมโยงฐานข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการบูรณาการร่วมกัน โดยปรากฏจากการที่ในปัจจุบันศาลยุติธรรมได้มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมบ้างแล้ว โดยได้ทำ MOU กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อัยการ และกรมคุมประพฤติ ให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลด้านอาชญากรรมสารสนเทระบบ Crimes ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อประโยชน์การฟ้องคดี ในส่วนของกรมคุมประพฤติจะดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลในเรื่องสืบเสาะและพินิจจำเลย การคุมความประพฤติ ตามที่ศาลมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง⁵ ซึ่งการเชื่อมโยงฐานข้อมูลจะเกิดประโยชน์สูงสุดหากได้มีการเก็บสถิติ ประเมินผล และบูรณาการข้อมูลร่วมกันเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

(5) การนาระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปล่อยชั่วคราวยังขาดความเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ ดังปรากฏความส่วนหนึ่งจากระบบการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผ่านทางออนไลน์ เป็นต้น ที่ถึงแม้ว่าปัจจุบันกองทุนยุติธรรมได้มีการจัดทำ application Justice Fund มีช่องทางให้สามารถยื่นคำร้องขอปล่อย

⁵ สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/45858> และ <https://www.moj.go.th/view/15437>

ชั่วคราวได้ อย่างไรก็ตาม application ดังกล่าวยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ผู้ที่ยื่นคำร้องต้องมาลงนามรายชื่อในเอกสารคำร้องแบบกระดาษ หรือช่องทางดังกล่าวถูกออกแบบให้เป็นอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีกระบวนการเก็บและรายงานข้อมูล คำร้อง ผลการดำเนินการ หรือ Feedback มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลกระทบของปัญหา (Consequences)

จากการที่ทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์การถอดบทเรียน ทางกลุ่มผู้ศึกษามีความเห็นว่าผลกระทบของสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมกรณีศึกษาการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาคดีของศาลนั้นจะส่งผลกระทบ ดังนี้

(1) ผลกระทบต่อประชาชน: สามารถกล่าวได้ว่า ผลกระทบประการสำคัญ คือ การที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการได้รับสิทธิได้อย่างสะดวก ทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองตามกฎหมาย กรณีนี้อาจเกิดขึ้นได้กับคนทุกฐานะ แต่ผู้มีฐานะที่ดีกว่าย่อมมีช่องทางในการเข้าถึงความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและข้อกฎหมายได้มากกว่า เช่น การเข้าถึงที่ปรึกษาทางกฎหมาย ได้ง่ายกว่า การไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและข้อกฎหมาย อาจทำให้ไม่มีโอกาสในการต่อสู้คดี หรือต้องรับผิดชอบคดีที่ตนเองไม่ได้มีความผิด หรืออาจทำให้สูญเสียสิทธิอันพึงมีพึงได้ในกระบวนการยุติธรรมไป เช่น สิทธิในการขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินความคุ้มค่าโครงการส่งเสริมการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยชั่วคราว ที่กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ว่าแม้จะมีนโยบายให้ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า คนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่อาจจะตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหายอาจพบกับ ความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่าคนกลุ่มอื่น

(2) ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม: สามารถนำเสนอจำแนกความได้บางประเด็น ได้แก่ 1) การประเมินการปล่อยชั่วคราวไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ต้องหา ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการ รวมทั้งองค์กรระดับนานาชาติ อาจขาดความเชื่อมั่นว่าในกระบวนการยุติธรรมของไทย 2) การขาดข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาปล่อยชั่วคราวที่เชื่อมโยงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้ข้อมูลประกอบการพิจารณาปล่อยชั่วคราวไม่ครบถ้วน และ 3) กรณีที่ปล่อยชั่วคราวโดยผิดพลาดหรือขาดการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน เช่น การปล่อยผู้ต้องหาในคดีที่ประชาชนหรือสื่อให้ความสนใจ อาจกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นผลกระทบดังกล่าวนี้ ตามที่ทางคณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับรายงานการประเมินความคุ้มค่าโครงการส่งเสริมการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยชั่วคราว ที่กล่าวถึงการอำนวยความสะดวกในแต่ละขั้นตอนที่มีความล่าช้าส่งผลกระทบโดยตรงต่อ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในระหว่างการดำเนินคดี ทั้งสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา ทางคณะผู้ศึกษามีความเห็นว่าแม้จะมีการเยียวยาชดเชย

ความเสียหายตามกฎหมาย และการที่หน่วยงานยังมีข้อจำกัดและมีระบบสารสนเทศที่บางครั้งไม่สามารถ
บริการข้อมูลแก่ประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การขาดระบบ
ข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน ส่งผลต่อการบริหารงาน ยุติธรรม
การจัดการคดี การแลกเปลี่ยนข้อมูล การติดตามความคืบหน้าไม่มีประสิทธิภาพ

สรุป และขอเสนอแนะในการแก้ไขปัญห (Conclusion and Recommendations)

ตามที่ทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์การถอดบทเรียนตาม
แนวทางการจัดการที่มุ่งให้ความสำคัญที่ตัวปัญหา (Problem Oriented Approach) ที่เป็นการวิเคราะห์เพื่อ
มุ่งทราบถึงสาเหตุ (Causes) ที่แท้จริงของสภาพปัญหาตลอดจนผลกระทบ (Consequences) อันจะนำไปสู่
การพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขและจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืนนั้น ทางกลุ่มผู้ศึกษาขอเสนอแนะ
แนวทางแก้ไขปัญหที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับ
สมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่าน
ระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ที่ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการบริหารงานและการจัดทำบริการสาธารณะในรูปแบบ
และช่องทางดิจิทัล โดยมีการบริหารจัดการและการบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้อง
กันและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล โดยมุ่งหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพและ
อำนวยความสะดวกในการให้บริการและการเข้าถึงของประชาชน และในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อ
สาธารณะและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.
ศ. 2549 ที่ให้มีการดำเนินการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งเผยแพร่ข้อมูล
สารสนเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมแก่สาธารณชน และร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3
(พ.ศ. 2562-2565) โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 1 ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมเพิ่มขึ้น และ
ตัวชี้วัดที่ 3 ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อให้บรรลุ ยุทธศาสตร์ที่ 1: การ
เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมด้านกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3: การ
พัฒนากฎหมายและระบบบริหารงานยุติธรรม และ ยุทธศาสตร์ที่ 5: การขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมด้วยดิ
จิตัล

สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะและความโดยสรุป ได้ดังนี้

1. ควรปรับปรุงการสื่อสารทั้งช่องทาง สาร ในการเผยแพร่ความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจ
อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยแนวทางต่าง ๆ อาทิ
 - จัดให้มีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลสิทธิของประชาชนที่สะดวก โดยอาจทำในรูปแบบของ
Application ในเรื่องนี้เป็นเฉพาะโดยอาจเชื่อมโยงกับ Application อื่นที่มีภารกิจในด้านนี้ เช่น กองทุน
ยุติธรรม เป็นต้น
 - ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้เข้าใจง่ายและทันสมัย เผยแพร่ผ่านช่องทาง
ที่เหมาะสมโดยเผยแพร่สื่อให้ตรงกับกลุ่มผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ ให้เหมาะสม

หากภาครัฐตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าวนี้ จะสามารถลดปัญหาความล่าช้า (Delay) และ ปัญหาเกี่ยวกับช่องทางการเผยแพร่ความรู้ (Access) ได้อย่างเป็นผล

2. ควรปรับปรุงแบบการประเมินความเสี่ยงโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากยิ่งขึ้นด้วย แนวทางต่าง ๆ อาทิ

- **การนำระบบ AI (Artificial Intelligent) มาใช้เพื่อจัดทำแบบประเมินความเสี่ยงให้มีความ เป็นปัจจุบันและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น** เช่น สามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ พัฒนาให้มีชุดรูปแบบคำถามที่หลากหลาย โดยมีการใช้คำถามเชิงพฤติกรรมศาสตร์ให้ครอบคลุมหลายด้าน ไม่สามารถคาดการณ์คำถามได้ล่วงหน้าและประมวลผลได้แบบทันต่อสถานการณ์ (real time) ลดปัญหาที่อาจเกิดจากความผิดพลาดของบุคคล (human error) การประเมินความเสี่ยงมีความโปร่งใส และมีมาตรฐานและไม่มีข้อจำกัดในการทำแบบประเมินทั้งด้านสถานที่และเวลา ซึ่งการทำในรูปแบบดังกล่าวนี้จะทำให้แบบประเมินความเสี่ยงมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

- กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ เป็นต้น รวมถึงสถาบันการศึกษาได้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ในแบบและผล ประเมินแบบความเสี่ยงในระยะเวลาที่เหมาะสม เช่น ทุก ๆ 2 ปี เพื่อให้มีมุมมองที่ครอบคลุมและสามารถนำ ข้อมูลจากการย้อนกลับดังกล่าวนั้น ไปใช้ประกอบการพัฒนาแบบประเมินของศาลยุติธรรม

ทั้งนี้หากภาครัฐตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอแนะในประเด็น ดังกล่าวนี้นี้ จะสามารถลดปัญหา ความล่าช้า (Delay) การประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวของศาลใน ปัจจุบันยังไม่ได้มีระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพียงพอ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ขาด การบูรณาการร่วมกัน และยังไม่ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการปล่อยชั่วคราวอย่างเป็น รูปธรรม

3. ควรมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม **ด้วยการจัด ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอในการนำมาใช้ประเมินความเสี่ยงเพื่อปล่อยชั่วคราว** โดยกำหนดการจัดชั้นความลับและภายใต้นโยบายการรักษาความลับข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ทางกลุ่มผู้ศึกษาขอยกตัวอย่าง Application Justice Fund ของกองทุน ยุติธรรมซึ่ง Application ดังกล่าว มีการจัดทำระบบให้ผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่ง Application ดังกล่าว สามารถพัฒนาเพิ่มเติมรูปแบบการทำงาน เช่น การนำระบบการให้ข้อมูลความคืบหน้า ของการดำเนินการปล่อยชั่วคราวมาใช้ โดยอาจกำหนดในลักษณะระดับการให้อำนวยความสะดวกยุติธรรม (Service Level Agreement : SLA) หมายถึง การกำหนดระยะเวลาในการให้บริการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาว่าใช้เวลาพิจารณาในแต่ละขั้นตอนเป็นเวลาเท่าไร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบสิทธิของตน รวมถึงควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมอื่น ๆ ด้วย

อนึ่ง ทางกลุ่มผู้ศึกษามีความเห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปล่อยชั่วคราว จะเกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประชาชน มีส่วนร่วมในที่จะเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน และเข้าใจ สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง
- 2) การประเมินความเสี่ยง เป็นมาตรฐาน โปร่งใส สร้างความเชื่อมั่น
- 3) มีฐานข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปปรับปรุง ต่อยอด เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม สร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมไทย
- 4) สอดรับกับแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2563 – 2565

หากภาครัฐตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าว จะสามารถลดปัญหา การเชื่อมโยงฐานข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการบูรณาการร่วมกัน และยังไม่ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปล่อยชั่วคราวอย่างเป็นรูปธรรม

นอกเหนือจากข้อเสนอแนะที่นำเสนอความไปข้างต้น ทางกลุ่มผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปล่อยชั่วคราว ซึ่งปรากฏข้อเสนอเกี่ยวกับรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

- 1) ระบบประเมินความเสี่ยงผู้ที่ขอปล่อยชั่วคราว จะต้องมีการปรับปรุง Model พร้อมปรับปรุงตัวอย่างชุดคำถามให้มีความหลากหลาย โดยมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ราชทัณฑ์ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพิจารณา ปล่อยชั่วคราว
- 2) จัดให้มีระบบแจ้งสิทธิและยื่นขอปล่อยชั่วคราว พร้อมบริการที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานรัฐ โดยผู้ใช้งานสามารถติดตามสถานะการขอปล่อยชั่วคราวได้ รวมถึงจะต้องมีระบบการขึ้นทะเบียนผู้กำกับดูแล (เช่น ยุติธรรมชุมชน) ระบบช่วยในการติดต่อและยืนยันกับผู้กำกับดูแล รวมอยู่ในระบบเดียวกันนี้
- 3) จัดให้มีระบบเก็บ feedback หลังจากมีการปล่อยหรือไม่ปล่อยชั่วคราว พร้อมวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลออกมาเป็นรายงานได้

เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้นในการนำเสนอประเด็นดังกล่าวทางกลุ่มผู้ศึกษา จึงขอเสนอตัวอย่างการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการปล่อยชั่วคราว โดยเปรียบเทียบกับกระบวนกรปัจจุบันในเบื้องต้นดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินการตามข้อเสนอในการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราว

ปัจจุบัน		ข้อเสนอ
ส่วนแรก: ระบบคำร้อง และติดตาม	● ต้องเขียนคำร้องโดยใช้แบบฟอร์มในรูปแบบกระดาษ ● การค้นหาบริการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องสอบถามและทำคำขอด้วยตนเองด้วยการกรอกข้อมูลที่ซ้ำกัน ● เริ่มมี Application Justice Fund ของกองทุนยุติธรรม แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับหน่วยงานใด ● ยังไม่มีระบบขึ้นทะเบียนผู้กำกับดูแล ระบบช่วยในการติดต่อและยืนยันผู้กำกับดูแล ● การติดตามการปล่อยชั่วคราวยังคงต้องมีการเดินทางมารายงานตัวตามสถานที่ที่กำหนด	● ส่งคำร้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และได้ยืนยันตัวด้วยบัตรประชาชนและด้วยเทคนิคที่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมาย (เช่น ผ่านระบบ National Digital ID) ● สามารถเลือกและส่งคำขอใช้บริการโดยเชื่อมโยงกับ Application ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น Application Justice Fund ของกองทุนยุติธรรม ● Application แสดงจำนวนคิว และประมาณการณเวลาที่จะได้รับผลการร้องขอปล่อยชั่วคราว รวมถึงความเป็นไปได้ที่อาจได้รับการปล่อยชั่วคราว ● ผู้ใช้งานสามารถติดตามผลการร้องขอปล่อยชั่วคราวผ่าน Application ได้ ● มี Application ที่ประชาชนสามารถดู/รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกล่าวหาของตนเองในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น VOD Infographic ● จัดให้มีระบบขึ้นทะเบียนผู้กำกับดูแล ระบบช่วยในการติดต่อและยืนยันผู้กำกับดูแลรวมถึงระบบในการยืนยันตัวตนขณะปล่อยชั่วคราว เช่น ตั้งตู้ Kiosk ที่หน่วยงานยุติธรรมชุมชน เพื่อให้สามารถเสียบัตรประชาชนพร้อมถ่ายรูปเคลื่อนไหว หรือไปยืนยันตัวตนที่หน่วยงานอื่นในกระทรวงยุติธรรม ● เจ้าหน้าที่สามารถติดตามผลการปล่อยชั่วคราวผ่าน Application ได้
ส่วนที่สอง: ระบบประเมิน ความเสี่ยง	● มีการจัดทำแบบประเมินความเสี่ยงที่พัฒนาจากการวิจัยแล้วแต่คาดว่าจะการปรับใช้โดยการกรอกข้อมูลและคำนวณแบบตรงไปตรงมา	● สามารถต่อยอดด้วยการพัฒนาแนวทางการปรับปรุง Model ความเสี่ยงที่ซับซ้อนขึ้นและนำงานวิจัยในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ของบุคคลมาประกอบในการพิจารณาปล่อยชั่วคราว ● สามารถต่อยอดด้วยการพัฒนาระบบที่ใช้ข้อมูลที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เชื่อมโยงกับระบบอื่น นำ Big

ปัจจุบัน		ข้อเสนอ
สำหรับการ ปล่อยชั่วคราว	● มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางส่วน เช่น ตำรวจ	Data หรือ AI มาช่วยในการดำเนินการ
ส่วนที่สาม: ระบบ feedback	● ยังไม่มีการดำเนินการในปัจจุบัน	● ควรจัดให้มีระบบ feedback โดยอาจให้นักวิชาการศึกษารูปแบบ แนวทางที่เหมาะสมว่าควรเก็บ เชื่อมโยงข้อมูลใด และสามารถรองรับ feedback ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ● กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบการจัดเก็บข้อมูล

โดยสรุปความจากการศึกษาพบว่า **มีความเป็นไปได้ที่จะนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาตามที่กล่าวข้างต้นได้** โดยแบ่งเป็นส่วนส่วนของกระบวนการปล่อยชั่วคราวคือ

1) ระบบคำร้องและติดตาม เพื่อแจ้งสิทธิ และยื่นขอปล่อยชั่วคราวพร้อมใช้บริการที่เกี่ยวข้องของภาครัฐพร้อมติดตามสถานะการปล่อยชั่วคราวได้ โดยมีระบบการขึ้นทะเบียนผู้กำกับดูแล ระบบช่วยในการติดต่อและยืนยันกับผู้กำกับดูแลร่วมอยู่ในระบบนี้เลย ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในเรื่องของ ช่องทางการเผยแพร่ความรู้ เชื่อมโยงฐานข้อมูลในหน่วยงานต่างๆ และความล่าช้า

2) ระบบประเมินความเสี่ยงสำหรับการปล่อยชั่วคราว ที่ได้รับการปรับปรุง Model พร้อมเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพิจารณาปล่อยชั่วคราว ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในเรื่องของ การประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวของศาลในปัจจุบันยังไม่ได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพียงพอ การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการปล่อยชั่วคราวอย่างเป็นรูปธรรมและความล่าช้า

3) ระบบเก็บข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หลังจากมีการปล่อยหรือไม่ปล่อยชั่วคราว พร้อมวิเคราะห์และรวมข้อมูลออกมาเป็นรายงานได้ ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในเรื่องของ การประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวของศาลในปัจจุบันยังไม่ได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพียงพอ

หากมีการดำเนินการตามที่ปรากฏความไปข้างต้นนั้น จะส่งผลทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ศึกษากรณีปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นศาล

อ้างอิง (References)

1. ศูนย์ควบคุมติดตามการปล่อยตัวชั่วคราวและการบังคับตามคำสั่งศาลโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2561). รายงานการประเมินความคุ้มค่าโครงการส่งเสริมการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เว็บไซต์กรมราชทัณฑ์. ข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. <http://www.correct.go.th/> สืบค้นเมื่อ 22 มี.ค. 2563
3. เว็บไซต์ The Standard. ครม. เห็นชอบ เช่ากำไล EM ติดตามตัวนักโทษ 3 หมื่นเครื่อง วงเงิน 800 กว่าล้านบาท 30 เดือน. <https://thestandard.co/cabinet-agree-em-bracelet/> สืบค้นเมื่อ 25 มี.ค. 2563

ภาคผนวก ก.

รายชื่อสมาชิกผู้เข้าอบรมหลักสูตรผู้บริหารยุทธธรรมระดับกลาง (ยธก.) 15 กลุ่มปารีชาติ

1) นายอดิศักดิ์	โกมุข	กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
2) นายปิยะ	ศรีวิริยะ	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)
3) นายประวิณ	กวนนันท	บริษัท พีเคเอ็ม คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด
4) นางสาวสุพรรณษา	จิระโชติขจรกุล	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
5) นายจิระนนท์	คนหาญ	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
6) นางสาวประทุมรัตน์	แก้วทองรักษ์	กรมคุมประพฤติ
7) นางสาวโรจนา	วิโรจน์กุล	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
8) นายจรงค์	เกราะเหมาะ	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)
9) พันตำรวจโทวิชญเทพ	สังข์กาจ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
10) ว่าที่ร้อยตรีอภิชัย	เลิศพลาพงศ์	สำนักงานศาลปกครอง
11) นางอัจฉริยา	สันติปรีชาวัฒน์	สำนักงานศาลยุติธรรม
12) นางพนารัตน์	ทูลธรรม	กรมธนารักษ์

ภาคผนวก ข
ข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

ที่มาข้อมูล เว็บไซต์กรมราชทัณฑ์ [www. http://www.correct.go.th/](http://www.correct.go.th/) สืบค้นเมื่อ 22 มี.ค. 2563

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2563				
ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1.นักโทษเด็ดขาด	269,291	40,224	309,515	82.749
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	55,107	7,512	62,619	16.741
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	25,772	3,549	29,321	7.839
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	8,225	1,350	9,575	2.560
2.3 สอบสวน	21,110	2,613	23,723	6.342

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2563					
ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขังทั่วประเทศ
1.นักโทษเด็ดขาด	214,085	34,096	248,181	83.555	66.351
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	42,063	5,668	47,731	16.070	12.761
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	18,907	2,481	21,388	7.201	5.718
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	5,280	948	6,228	2.097	1.665
2.3 สอบสวน	17,876	2,239	20,115	6.772	5.378

ความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม : การปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาคดีของศาล :

สาเหตุของปัญหา

1. ลำำข้า
2. เข้าถึงความช่วยเหลือของรัฐได้ยาก
3. ประเมินความเสี่ยงยังต้องเพิ่มประสิทธิภาพ
4. ขาดการบูรณาการข้อมูล
5. ระบบ IT ยังไม่ครบวงจร

ข้อเสนอในการแก้ปัญหา

1. ปรับปรุงช่องทางการเข้าถึงความช่วยเหลือ
2. พัฒนา Model เพิ่มและเอาระบบ IT มาช่วยประเมินความเสี่ยง
3. เชื่อมโยงฐานข้อมูลของภาครัฐ
4. สร้างระบบเก็บ Feedback

